

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

**TÜSİAD Genel Sekreteri Haluk Tükel'in
Doğuş Üniversitesi
Avrupa Birliği Koordinatörlüğü'nün Düzenlediği
“Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Müzakere Süreci:
Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Dönüşüm”
Konferansı Konuşması**

**28 Nisan 2005
İstanbul**

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İnan Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29
Tel: (90-312) 468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70
Tel: (49-30) 28 878 6300
Tel: (33-1) 426 516 40

Faks: (90-212) 249 13 50
Faks: (90-312) 428 86 76
Faks: (32-2) 736 39 93
Faks: (1-202) 776 77 71
Faks: (49-30) 28 878 6399
Faks: (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

Sayın Katılımcılar,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bana sizlerle birlikte olma ve AB müzakere sürecinin ekonomik boyutuna ilişkin görüşlerimi paylaşma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Kriz ertesinde, ekonomimizin içine girdiği olumlu ekonomik konjonktürü hep beraber yaşadık. Son üç yılda temel makroekonomik göstergelerde ciddi iyileşmeler görüldü. Ancak unutmayalım ki, bu iyileşmeler Türkiye tarihinin en ciddi krizinin ardından geldi. Bir anlamda geçtiğimiz üç yıl kriz koşullarına uyum sağlama dönemi idi. 2005 yılıyla birlikte artık ekonomimiz yeni bir sürece giriyor. Bu sürecin temel özelliği, artık makroekonomik dengeleri büyük ölçüde sağlamış olan bir ekonominin hangi temel doğrultularda şekilleneceğidir.

Bu şekillenmede hiç şüphesiz en önemli unsurların başında AB müzakere süreci gelmektedir. Konuşmamın ilk bölümünde ülkemizin AB ile bütünleşme sürecinin ekonomik boyutuna değinmek istiyorum.

Avrupa Birliği Konseyi'nin 17 Aralık 2004 tarihli zirvesi ile, Türkiye'nin önünde tarihi önemi haiz, iyi değerlendirilmesi gereken bir dönem açılmıştır. Hükümetimizin hayata geçirdiği başarılı reformlar ve yürüttüğü etkin diplomasi sonucunda, AB ile müzakerelere başlama kararı alınmış, TÜSİAD da, bir sivil toplum örgütü olarak, misyonunun temel bir aşamasını hayata geçirmiştir.

Bildiğiniz gibi Türkiye-AB ilişkileri, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 1957 tarihli Roma Anlaşması'nın hemen sonrasında 31 Temmuz 1959'da Türkiye'nin Topluluk'a Ortaklık Anlaşması için başvurusu ile başladı. 12 Eylül 1963'te aramızda Ankara Anlaşması imzalandı ve ilişkilerin "Hazırlık-Geçiş ve Son dönem" olmak üzere 3 dönemde gelişmesi öngörüldü. İlişkilerin üçüncü dönemi Avrupa Topluluğu-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararı olan Gümrük Birliği'nin son dönemi ile birlikte başladı.

Ankara Anlaşması, "üyelik öncesi bir ortaklık" ve aynı zamanda da "gelişme amaçlı bir ortaklık" olarak yapılandırıldı. Türkiye, gümrük birliği marifetiyle Topluluk'a tam üye olma isteğini ortaya koydu ve 40 yılı aşkın süredir "Ortaklık" ilişkisinde olduğu AB'ye üyelik yolunda önemli yol aldı. Kararlılığının ve azminin bir sonucu olarak Türkiye, Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde aday ülke statüsünü kazandı.

Gümrük Birliği sürecinde Türkiye'nin kazanımları teknik donanım ile sınırlı kalmadı, sanayimiz gelişti ve rekabet gücümüz arttı. Türkiye'nin dış ticaret hacminin yaklaşık % 50'sini AB ile olan ticareti oluşturuyor. Türkiye halen AB'nin 6. büyük tüketim pazarı ve 7. büyük tedarikçisi konumunda bulunuyor.

Bu bağlamda, ekonomik ve ticari ilişkilerin dünyada büyük bir hızla bütünleşme sürecine girdiği bu yüzyılda, dünyanın en büyük ve en derin ekonomik bütünleşme modeli olan AB ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği, esas olarak Türkiye'nin liberal ekonomi kurallarına uyum sağlamasına yardımcı oldu.

Gümrük Birliği konusunda gerek Türkiye'nin gerekse AB tarafının karşılıklı olarak yerine getirmesi gereken yükümlülükleri henüz tamamlanamadı. Ancak 1995'ten bu yana Türkiye'de gelişen süreç, ekonomik liberalleşme ile demokratikleşme arasında ayrılmaz bir bağ olduğunu ortaya koydu.

TÜSİAD, kurulduğu 1971 yılından 1980'lerin ikinci yarısına kadar çalışmalarını daha çok ekonomi alanında sürdürerek Türkiye'nin serbest piyasa ekonomisi rejimini benimsemesinde

öncü bir rol üstlendi. 80'lerin ikinci yarısı, siyasal istikrarsızlığın, ekonomik ve sosyal gelişmenin önündeki en önemli engellerden biri olduğunun belirginleştiği bir dönem oldu. Türkiye'de serbest piyasa ekonomisinin kalıcılığının, ancak toplumsal uzlaşma için diyalog kanalları olan, mümkün olan en geniş katılımlı, çoğulcu demokratik bir siyasal yapı içinde sağlanabileceğini gördük. Böylece dikkatler Türkiye'nin tarihinden, kurumsal yapılarından, siyaset kültüründen kaynaklanan, ülkede ekonomik ve siyasal demokrasinin gelişmesini yavaşlatan etkenler üzerinde yoğunlaştı.

Sayın Konuklar,

Şimdi Türkiye'nin AB üyeliği için müzakerelere başlamasının ekonomik açıdan etkilerine değinmek istiyorum.

Makroekonomik istikrarı sağlamış bir Türkiye'ye AB üyeliğinin getirisi yüksek olacaktır. AB üyeliği, üye olan ülkelerin ekonomileri üzerinde hızla olumlu etki göstermektedir. Ekonomileri diğer Avrupa ülkelerine oranla daha az gelişmiş olan bazı ülkeler, AB üyesi olduktan sonra ekonomik açıdan büyük gelişme kaydetmişlerdir. Bu gelişme, milli gelirden kişi başına düşen paya bakarak izlenebiliyor. 1980'den 2000 yılına kadar olan 20 yıllık zaman diliminde İspanya, kişi başına milli gelirini 3 katından fazla artırdı. Aynı şekilde Portekiz'in artışı 4 kat, komşumuz Yunanistan'ın ki ise 3 kat oldu. Türkiye ise bu 20 yıllık dönemde, diğer ülkelere zaten oldukça düşük olan kişi başına düşen milli gelirini ancak iki katına çıkarabildi.

AB üyeliği, üye olan ülkelere yabancı sermaye akışının gözle görülür miktarda artmasına ön ayak oluyor. Bu konuda biraz daha ayrıntıya girecek olursak, bir ülke için AB üyesi olmanın da ötesinde üye adaylığının elde edilmesi ve üyelik müzakerelerine başlanması o ülkenin ekonomik göstergelerine olumlu yansıyor. Söz konusu ülkelerin ekonomik büyüme oranları ve gelir düzeyleri geçmiş dönemleri ile karşılaştırılmayacak bir şekilde yükseliyor. Gerek Güney Avrupa, gerekse Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomik göstergeleri bu konuda zengin kanıtlarla dolu. AB fonlarından yararlanan ve önemli miktarda doğrudan yatırım alan bu ülkelerle karşılaştığımızda, ülkemiz ağır bir iç ve dış borçlanma gerçekleştirmiş olmasına karşın, çok yetersiz bir büyüme performansı sergiliyor. 1986 ve 1998 yılları arasında ülkemizdeki yaşam standardı AB ortalamasının yüzde 30'unda kalırken, aynı dönemde söz konusu rakam Yunanistan için yüzde 66, Portekiz için yüzde 74 ve İspanya için yüzde 81 oldu. Hesaplamalarımıza göre Türkiye, önümüzdeki on yıl kişi başına milli gelirini yüzde 5 arttırdığı takdirde 800 milyar Euro'luk bir ekonomik güce ulaşacaktır. Böylece, satın alma gücü paritesine göre 10,000 Euro ile AB'nin ortalama hayat standardının yüzde 55'i yakalanabilir.

Bu çerçevede, Türkiye'nin AB ile üyelik müzakereleri başlayınca, her yıl GSMH'nin yaklaşık %2'si kadar doğrudan yabancı sermaye girişi mümkün olacak. Bu durumda üyelik sürecinin devam etmesi, istikrarın korunması halinde çok önemli aşamalar kaydedebileceğiz. Büyük sıkıntılar sonucu gerçekleştirilenlerin meyveleri alınmaya başladıkça hükümet de reformları sürdürme azmini koruyacaktır. Brüksel merkezli CEPS adlı bir düşünce kuruluşunun raporuna göre müzakerelerin başlamasından iki yıl kadar sonra Türkiye 7 ila 10 milyar dolarlık doğrudan yabancı sermaye çekebilecek bir potansiyele sahiptir.

Türkiye'nin AB'ye üyeliği, her iki tarafın da kazançlı çıkacağı bir çözümdür. Türkiye'nin ekonomisi, Irak savaşı ve beraberindeki ekonomik krizlere karşın, 2004'de %9.9'luk bir büyüme ile dünyada en ön sıralarda yer almıştır. Türkiye, geniş iç pazarı ile AB'nin ekonomik yapısına yeni bir dinamizm kazandıracak ve her iki tarafın karşılıklı rekabeti ekonomik büyümeye olumlu etkide bulunacaktır. Sadece sınıai ürünlerde değil, tarım, hizmetler ve kamu alımlarında da gündeme gelecek olan karşılıklı serbestleşme her iki tarafın firmalarına yeni iş

olanakları, dolayısıyla istihdam sağlayacak, ayrıca yabancı sermaye yatırımlarının oranı artacaktır.

Yine aynı süreç sayesinde Türkiye'nin kurumsal ve düzenleyici yapıları uluslararası standartlara uygun hale getirilmiştir. İhalelerde şeffalık ve etkinlik konularının ön plana çıkması bu süreçle bağlantılıdır. 6 Ekim 2004 tarihli Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu şu gözlemlerde bulunuyor: "Türkiye işleyen bir piyasa ekonomisi kurma yolunda özellikle de makro dengesizliklerini azaltarak daha da mesafe kaydetti. İstikrar programına sıkıca sarıldığı ve yapısal reformlarına kararlılıkla devam ettiği taktirde, Birlik içindeki rekabet baskılarına ve piyasa güçlerine de dayanabilecektir." Bunun ötesinde Komisyon, "Türkiye'nin Birliğe ekonomik etkisinin" küçük ancak önemsiz olmayan boyutta "olumlu" olacağını da belirtmiş. Türkiye, sadece kendi ekonomik potansiyeliyle değil, yer aldığı stratejik coğrafyayla da AB ekonomisine katkı sağlayacak. Türkiye, doğuyu Avrupa'ya bağlayan ve giderek önem kazanan enerji, ulaştırma, iletişim şebekelerinin kilit noktasındadır.

Hiç şüphesiz bu karşılıklı faydaların ortaya çıkabilmesi için Türkiye, bu sürece en iyi şekilde hazırlanmalı, büyüme ve yatırım hamlesini sürdürmeli ve ekonomik mevzuatında gerekli değişiklikleri yapabilmelidir. Türkiye'nin yapısal dönüşümünü tamamlaması ve orta vadeli yeni bir büyüme atağını sürdürebilmesi, yerli ve yabancı özel sektör tarafından yeni dönemde yapılacak yatırımlar ve dolayısıyla artacak üretim ve istihdam ile mümkün olacaktır. AB'ye tam adaylık süreci çerçevesinde hazırlanmış olan Katılım Öncesi Ekonomik Program da, büyümenin kaynaklarının yatırım ve ihracat olacağı tahmini üzerine kuruludur. AB üyelik sürecinde Türkiye'nin kişi başına gelir seviyesinin AB ortalamasına yaklaşması için gereken özel sektör yatırımlarının gerçekleştirilmesi büyük ölçüde yatırım ortamının iyileştirilmesine bağlıdır. Yatırımların önündeki mevcut engeller kaldırılabilirliği ölçüde, Türkiye bu arzuladığımız hedefe daha hızlı yaklaşabilecektir.

Bu açıdan Türkiye'nin gelecek dönemde, bir yandan mikroekonomik reform programlarına ağırlık vermesi, diğer yandan da müzakere sürecini doğru yönetebilmesi gerekmektedir.

Bundan sonra da TÜSİAD, diğer konularda olduğu gibi, AB ile müzakere sürecinde de hükümet ve kamu kurumları ile özel sektörü temsilen ilişkilerini, Avrupa standartlarındaki çoğulcu anlayışa uygun olarak, yürütecektir. TÜSİAD'ın Avrupa özel sektörünün AB kurumları ve hükümetlerince resmen tanınan temsil kuruluşu Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonları Birliği (UNICE)'nin tam üyesi olması müzakere sürecinde ülkemize önemli katkılar sağlayacaktır.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde, bu tarihten sonra her türlü müzakere aşamasını, duygusallıktan uzak, akılcı ve gerçekçi bir anlayışla sürdürmesi ve müzakerelerin ilk aşamasında gerçekleşecek tarama sürecini başarılı ve hızlı bir şekilde tamamlaması gereği ortaya çıkmaktadır.

AB'ye ilişkin uyumun artık bir iç düzenleme politikaları manzumesi olduğu göz önüne alındığında, Türkiye'nin mevcut kurumsal kapasitesi ve çağın gereklerine göre yenilenmemiş bir bürokrasi anlayışı böylesine yoğun ve uzmanlık gerektirecek bir müzakere sürecini yürütmek üzere yeterli olamayacaktır. Ayrıca, müzakerelerin orta-uzun vadeli bir süreç olabileceği dikkate alındığında, müzakere için oluşturulacak kurumsal alt yapının yanısıra bu süreçte görev alacak uzman kadronun da önemi gözardı edilmemelidir.

bir bürokrasi anlayışı böylesine yoğun ve uzmanlık gerektirecek bir müzakere sürecini yürütmek üzere yeterli olamayacaktır. Müzakere sürecinde sağlanacak başarı ülke içindeki yapılanmada sağlanacak etkinliğin yanı sıra Avrupa Birliği'nin içinde bulunduğu küresel ekonomik rekabet gücü hedefi (Lizbon Stratejisi) ile anayasal reform ve siyasal bütünlük

alanlarındaki eğilimleri (AB Anayasası) dikkate alabilen bir stratejinin sürdürülebilmesi ile de doğrudan ilişkilidir.

Üyesi olacağımız Avrupa Birliği'nde karar alma süreçlerinin en belirgin özelliği, ilgili toplumsal tarafların sürece dahil edilme kapasitesidir. Bu nedenle, tüm hususların ötesinde, piyasa ekonomisi kurallarının geçerli olduğu bu ekonomik bütünleşmede özel sektör, sivil toplum örgütleri ve sosyal tarafların sürece katkısını azami düzeye çıkaracak bir alt yapının sağlanması kilit öneme sahiptir. Diğer aday ülke tecrübeleri, müzakere süreci ilerledikçe, kamuoyunda AB desteğinin azaldığına işaret etmektedir. Uyum sürecinden etkilenen kesimlerin sürecin içinde aktif olarak yer almaması, artan muhalefet nedeniyle hükümetlerin işini daha da zorlaştırmaktadır.

AB ile bütünleşen piyasalara uyum sağlamak ve rekabet gücünü korumak zorunda olan öncelikle özel sektör kuruluşlarıdır. Bu açıdan bakıldığında, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının AB mevzuat başlıkları altında oluşturulacak çalışma grupları aracılığı ile müzakere pozisyonlarının hazırlanmasına aktif katılımı ve müzakere heyetinde yer almaları son derece önemlidir. Uyum sağlayacağımız AB standartlarına göre münhasıran gönüllü üyeliğe tabi kuruluşlar sivil toplumu temsil ederler ve Avrupa özel sektörünü de bu nitelikteki ulusal özel sektör kuruluşlarının Avrupa düzeyindeki birliği olan Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonları Birliği (UNICE)'dir (www.unice.org).

1988'den bu yana Avrupa özel sektörünün temsil kuruluşu UNICE'nin üyesi olan TÜSİAD, bu sürece önemli katkı sağlayacak bir konumdadır. Türkiye'nin AB adaylığı sürecinde de UNICE ve üyelerinin tutum ve girişimleri belirleyici etkenler arasında ön sıralarda yer almıştır. UNICE, AB kurumlarının gündeme getirdiği mevzuat ve politika oluşturma süreçlerinin doğrudan içinde yer almakta, bunların oluşumunda esas kaynak olarak değerlendirilmekte ve AB karar alma süreçlerine son derece etkin bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

Bize göre, müzakere süreci, gerek ülkemizdeki ekonomik ve siyasal reform süreci gerekse AB üyesi ülkelerdeki siyasal gelişmeler doğrultusunda şekillenecektir. Biz üzerimize düşeni yaptığımız ve müzakere sürecinde gerçekçi bir tutum takındığımız takdirde avantajlı konumda olacağız. Bu dönemin çok iyi değerlendirilmesi, gerekli önlemlerin ivedilikle alınması ve uygulamaya geçirilmesi önem arz etmektedir.

Sözlerime son verirken, hepinizi saygıyla selamlıyorum.